

Spravodlivosť v paragrafoch

Bard slovenskej poézie Milan Rúfus napísal: „*Rozprávky nevznikli preto, aby deti zaspali, ale aby sa dospeli zobudili.*“ Práve v nich, rozprávkach, sa skloňuje slovo spravodlivosť, ktoré v závere zvíťazí nad bezprávím.

Viac ako dvetisíc rokov ľudí inšpiruje spravodlivosť. Jedni ju vnímajú ako cnosť, iní ako právnu normu či základnú spoločenskú hodnotu. Dôraz na formovanie primárnej cnosti spravodlivosti v európskej filozofickej tradícii kladli najmä Platón a Aristoteles. Zjednodušene, ak človek koná mravne, výsledkom je spravodlivý život. Nejde pritom len o kvalitu súkromného, ale aj verejného života. Drobnými morálnymi krokmi, kráčať po ceste spravodlivosti a dosahovať dobro. Nech ho už vnímame ako najvyššiu etickú či náboženskú hodnotu, vždy je odrazom morálky vpísanej vo svedomí či danej hranicami zákonov.

Práve zákon zákonov, ktorý Platón pomenoval Ústavou, sa zrodil z beznádeje vtedajšieho spoločenského života. Zámerom bolo smerovať k ideálu spravodlivosti a dokonalosti, vyvierajúc z presvedčenia Platóna určiť ľuďom hranice, za ktoré zájsť, znamená stratiť morálnu sebestačnosť. Odvážny štát by mal mať na zreteli dobro tých, ktorí dôverujú jeho spravodlivým zákonom a pohybujú sa v rámci mantinelov s cieľom neublížiť sebe ani ostatným. Každý by mal vykonávať činnosť, ktorá je primeraná jeho prirodzenosti a zručnostiam. Ústava sa tak stala vtedajším literárnym veľdielom, na ktoré nadväzovala Aristotelova Politika. Podľa Aristotela človek prirodzene túži žiť v spoločenstve. Najmenšie spoločenstvo, rodina, je základom fungovania štátu. Hoci od uvedenia oboch diel uplynulo viac ako dvetisíc rokov, stali sa potenciálom pre rozvoj zákonodarstva v európskych krajinách.

Aktuálne pojem „spravodlivosť“ zahŕňa v ponímaní mládeže závoj archaizmu. Snáď v rozhovoroch so staršími ľuďmi, v rámci rozpomienok na zašlé časy, sú spomínané morálne autority spájané so spravodlivým úsudkom.

Títo ľudia často okrem morálky majú priehrstie skúseností, vyznačujú sa múdrosťou a pokorou. Práve múdrosť je po tisícročia spájaná s kráľovskou cnosťou. História nám ako prototyp múdrosti predkladá kráľa Šalamúna. Starý zákon je popretkávaný svedectvami o božej náklonnosti k tejto biblickej postave. Legendárny sa stal jeho postoj, keď sa o drobné dieťa preli dve matky. Skutočná matka uprednostnila život vlastného dieťaťa a stala sa tak dôkazom materinskej lásky. Dať každej matke polovicu dieťaťa bolo priamym ohrozením jeho života. Preto sa kalich spravodlivosti u skutočnej matky naplnil láskou.

Spravodlivosť určite nie je bezobsažným termínom. Uplatňuje sa najmä v práve, dokonca je to ústavou chránený princíp. V praxi sa často prejavuje ako všeobecná legislatívna úprava s ambíciou rovnosti pred zákonom. Treba si však uvedomiť, že spravodlivosť a právo fascinovalo a fascinuje najmä mladých ľudí. Ľudia, ktorí sú nositeľmi spravodlivosti a múdrosti, sú nekonečnou reklamou pre súčasnú mládež. Aktuálne Slovensko traumatizuje medializovaná téma mečiarových amnestií. Stala sa dilemou medzi právnou istotou a spravodlivosťou. Aj preto vzťah medzi právom a spravodlivosťou nemožno zapísať matematickým znamienkom rovná sa. Práve tu sa otvára povestná Pandorina skrinka v podobe kľbka, ktoré je potrebné rozmotáť a nájsť jeho začiatok i koniec. Verejnosť chce poznať pravdu a prahne po spravodlivosti. Ľudia prirodzene túžia, aby nepravosť bola potrestaná. Poviem to prosto. Človek sa všetkého „preje“. Aj zneužívania spravodlivosti z čias

mečiarizmu, aj stúpajúcej miery korupcie v súčasnosti. Ako sa ľudovo hovorí - dovtedy sa chodí s džbánom po vodu, kým sa nerozbije. Následne je potrebné nepohadzovať si horúci zemiak, ale problémy akútne riešiť. Mnohokrát nevyliečiť, iba prelepiť hojivou náplastou. Niektoré rany sa totiž hoja jazvou, aby pri pohľade na ňu bolo jasné, čo ju spôsobilo. Až história s odstupom času zhodnotí, či dáma menom Spravodlivosť bola v danom období na výslni, alebo musela stáť ako neposlušné dieťa v kúte.

Myslieť si, že v našej spoločnosti všetko funguje ako má, by bolo naivné. Pointa spravodlivosti je totiž vo výchove. Vo vzoroch správania. Najprv v rodine, potom v škole a nakoniec vo verejnom živote. Nie som si istý, koľko vzorov ľudí vo verejnom živote by mohlo byť prototypom vzoru spravodlivosti. Určite sú, existujú, ale žijú anonymne, ticho, bez reklamy a okázalých fráz.

Základným kameňom morálky u kresťanov je Mojžišovo Desatoro. Dve kamenné tabule s desiatimi pravidlami sú najkratšími a najpresvedčivejšími paragrafmi slušného života. V súčasnom ponímaní by na tejto báze mohla byť Ústava. Práve z religiozity čerpali aj vierozvescovia Cyril a Metod, ktorých tradície majú svoje stále miesto v preambule Ústavy Slovenskej republiky. Aj preto by Ústava mala mať svoje stále miesto v našich rodinách. Efektívne chrániť základné ľudské práva a slobody občanov žijúcich v Slovenskej republike znamená byť vlajkovou loďou spravodlivosti. Bremeno rozhodovať v zmysle spravodlivosti a nesklamať tých, ktorí v ňu veria, tkvie na pleciach Ústavného súdu. V spleti pravidiel nájsť dobro, ktoré lahodí, je motiváciou kráčať po ceste spravodlivosti k láske a pravde. A to si pevne verím, želá aj väčšina občanov Slovenskej republiky.

Autor: Kristián Martin B.